

ชื่อโครงการ การเชื่อมต่อของลวดบัวฐานในงานสถาปัตยกรรมไทย

กรณีศึกษา : สถาปัตยกรรมไทยภายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร

แหล่งเงิน งบประมาณเงินรายได้สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖ จำนวนเงินที่ได้รับการสนับสนุน ๘๐,๐๐๐ บาท

ระยะเวลาทำการวิจัย ๑ ปี ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๕๖

ชื่อ-สกุล หัวหน้าโครงการวิจัย นายสมโชค สิ้นบุญกุล คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

ฐานบัวเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในงานสถาปัตยกรรมไทย ทั้งในเรื่องของการเป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงถึงแนวคิดความหมาย และในเรื่องของหน้าที่การใช้งานเพื่อรองรับตัวอาคาร และยังทำหน้าที่รองรับองค์ประกอบอื่นๆที่ยื่นต่อออกมาจากตัวอาคารด้วย เช่น ชุ่มประตูปทความนี้เป็นการศึกษาถึงการเชื่อมต่อของลวดบัวฐานในงานสถาปัตยกรรมไทย ระหว่างฐานของอาคารและฐานชุ่มประตู โดยใช้กรณีศึกษาจากงานสถาปัตยกรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ภายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงที่มาและแนวคิด รวมถึงระเบียบแบบแผนในแง่ของการออกแบบ ให้เกิดองค์ความรู้และสามารถนำความรู้นั้นไปเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ บูรณปฏิสังขรณ์หรือเป็นแนวทางสำหรับการออกแบบงานศิลปะและสถาปัตยกรรมไทยต่อไป การวิจัยนี้อาศัยระเบียบวิธีในทางสถาปัตยกรรมเป็นหลัก ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงสถาปัตยกรรม คือ การศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องของการใช้งาน ผัง รูปด้าน วัสดุ กรรมวิธีในการก่อสร้าง และงานประดับตกแต่ง ร่วมกับการวิจัยในเชิงประวัติศาสตร์ศิลปะ ผลการวิจัยพบว่าการเชื่อมต่อของลวดบัวฐานระหว่างฐานตัวอาคารและฐานชุ่มประตูสามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือแบบที่มีความสัมพันธ์ต่อกันทุกส่วน แบบที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันเลย และแบบที่มีความสัมพันธ์ต่อกันเฉพาะบางส่วน โดยส่วนของชุ่มประตูและลวดบัวฐานชุ่มประตู มักแสดงถึงความพิเศษที่ต่างไปจากฐานของอาคาร เพื่อให้เกิดความเด่นชัดและเป็นการนำสายตาเข้าสู่ภายในตัวอาคาร รวมทั้งยังแฝงไปด้วยแนวคิดความหมายที่สื่อถึงเรือนแก้ว หรือรัตนอมระ ปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ตอนหนึ่งจากพุทธประวัติในสัปดาห์ที่ ๔ หลังการตรัสรู้

คำสำคัญ : การเชื่อมต่อ ลวดบัว ฐาน สถาปัตยกรรมไทย วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

Research Title: The Connection of Moulding Pedestal in Thai Architecture

Case study : Thai Architecture at Wat PhraSriratana Sasadaram, Bangkok

Researcher: Mr. Somchok Sinnugool

Faculty: Architecture

Department: Architecture

ABSTRACT

Base is an important elements in Thai architecture to show a concept and function for support a building and another protrudes element. This research is study for the connection of moulding pedestal in Thai architecture between the building base and pediment base in a casestudy of Rattanakosin architecture at Wat PhraSriratana Sasadaram, Bangkok. The objective of this research was to study concept, order and pattern in aspect of designing for beget the knowledge and guideline for the conservation, restoration and designing Thai art and architecture. This research use a collecting and analysis data in architecture and history of art method. The result show that the connection of moulding pedestal are distinguish in 3 group 1. relation 2. staccato 3. some relation. A pediment and moulding pedestal of pediment are distinctive form to approach inside to the building and represent to Rattanakra in the life story of Buddha.

Keywords : Connection Moulding Pedestal Thai Architecture Wat PhraSriratana Sasadaram

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ ขอขอบคุณ คุณจีวัน สิ้นบุญกุล ให้ความช่วยเหลือด้านการพิมพ์เอกสาร คุณศิริรัตน์ มีโทน และ คุณวรรณ ใจโพธิ์ ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านเอกสาร

นายสมโชค สิ้นบุญกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	จ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๑
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย.....	๒
๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๒
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๒
บทที่ ๒ ฐานในงานสถาปัตยกรรมไทย.....	๓
๒.๑ ประเภทของฐานในงานสถาปัตยกรรมไทย.....	๓
๒.๒ การตกแต่งฐานในงานสถาปัตยกรรมไทย.....	๑๓
๒.๓ การออกแบบฐานในงานสถาปัตยกรรมไทย.....	๒๔
บทที่ ๓ การเชื่อมต่อของลวดบัวฐานในงานสถาปัตยกรรมไทย.....	๒๘
๓.๑ กรณีศึกษา : สถาปัตยกรรมไทยภายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๒๘
๓.๒ บทวิเคราะห์กรณีศึกษา การเชื่อมต่อของลวดบัวฐาน.....	๔๐
บทที่ ๔ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	๕๔
บรรณานุกรม.....	๕๕
ประวัตินักวิจัย.....	๕๖

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๒.๑ ฐานเจียง	๔
๒.๒ ฐานหน้ากระดาน	๕
๒.๓ ฐานปัทม์	๖
๒.๔ การกำหนดสัดส่วนของฐานปัทม์ ตามแนวทางของศาสตราจารย์พระพรหมพิจิตร	๖
๒.๕ ฐานกลีบบัว	๗
๒.๖ ฐานเชิงบาตร	๘
๒.๗ ฐานรูปแบก	๙
๒.๘ ฐานสิงห์	๑๐
๒.๙ ฐานสิงห์กาบบัว	๑๑
๒.๑๐ ฐานสิงห์	๑๑
๒.๑๑ ฐานเอวขัน	๑๑
๒.๑๒ ภาพเดี่ยวขาสิงห์ในเรื่อง อสาคมนันทชาดก	๑๒
๒.๑๓ ขาสิงห์ในเครื่องเรือนศิลปะจีน	๑๒
๒.๑๔ ที่มาของรูปแบบของฐานสิงห์	๑๓
๒.๑๕ ฐานไพที	๑๔
๒.๑๖ ฐานประทักษิณ	๑๕
๒.๑๗ ฐานแว่นฟ้า	๑๕
๒.๑๘ ฐานชุกชี	๑๖
๒.๑๙ ลวดบัวที่เป็นงานเครื่องไม้งานประณีตศิลป์	๑๗
๒.๒๐ ลวดบัวเครื่องก่อ	๑๗
๒.๒๑ ลวดบัวเครื่องก่อที่มีการประดับลวดลายก่อ	๑๘
๒.๒๒ ลายหน้ากระดาน	๑๙
๒.๒๓ ลายกลีบบัวหรือลายกระจังกระดาน	๑๙
๒.๒๔ ลายกระจังแบบตั้งลอยตัวกระดาน	๒๐
๒.๒๕ ประติมากรรมประดับฐาน	๒๐
๒.๒๖ บัวลูกแก้ว	๒๑
๒.๒๗ บัวลูกแก้วอกไก่	๒๑

๒.๒๘ บัวลูกแก้วปลายตัด.....	๒๑
๒.๒๙ บัวลูกฟัก.....	๒๑
๒.๓๐ ภาพลายเส้นแสดงที่มาของการประดับลวดบัว.....	๒๒
๒.๓๑ ฐานดอกท้องช้าง ดอกท้องสำเภา หรือดอกท้องอัสดงคต.....	๒๓
๒.๓๒ การประดับบัวลูกแก้ว ๑ เส้น.....	๒๔
๒.๓๓ การประดับบัวลูกแก้ว ๒ เส้น.....	๒๔
๒.๓๔ ฐานต่างชนิดกันนำมาซ้อนกัน.....	๒๖
๒.๓๕ ฐานชนิดเดียวกันนำมาซ้อนกัน.....	๒๖
๒.๓๖ การเชื่อมต่อของฐาน.....	๒๗
๓.๑ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๒๙
๓.๒ ชุ่มประดู่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๒๙
๓.๓ ลวดบัวฐานของพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๐
๓.๔ ลวดบัวฐานของชุ่มประดู่กลาง พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๑
๓.๕ ลวดบัวฐานของชุ่มประดู่ข้าง พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๑
๓.๖ ลวดบัวฐานของอาคาร ชุ่มประดู่กลางและด้านข้าง พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๑
๓.๗ หอพระมณฑิยธรรม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๓
๓.๘ ชุ่มประดู่หอพระมณฑิยธรรม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๓
๓.๙ ลวดบัวฐานอาคารและชุ่มประดู่หอพระมณฑิยธรรม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๓
๓.๑๐ พระมณฑป วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๕
๓.๑๑ ชุ่มประดู่พระมณฑป วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๕
๓.๑๒ ลวดบัวฐานของอาคารและชุ่มประดู่ พระมณฑปวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๖
๓.๑๓ พระพุทธปรารักษ์ปราสาท วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๗
๓.๑๔ ชุ่มประดู่พระพุทธปรารักษ์ปราสาท วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๗
๓.๑๕ ลวดบัวฐานของอาคารและชุ่มประดู่ พระพุทธปรารักษ์ปราสาท วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๘
๓.๑๖ หอระฆัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๙
๓.๑๗ ลวดบัวฐานของอาคารและชุ่มประดู่หอระฆัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๓๙
๓.๑๘ การเชื่อมต่อของลวดบัวฐานในกลุ่มที่ ๑.....	
ลวดบัวฐานของตัวอาคารและชุ่มประดู่มีความสัมพันธ์ต่อกันทุกส่วน.....	๔๑
๓.๑๙ สถาปัตยกรรมทรงปราสาทในศิลปะสุโขทัยและศิลปะล้านนา.....	
ที่มีการเชื่อมต่อของลวดบัวฐานในลักษณะเดียวกับกลุ่มที่ ๑.....	๔๒
๓.๒๐ การเชื่อมต่อของลวดบัวฐานในกลุ่มที่ ๒.....	

ลวดบัวฐานของตัวอาคารและซุ้มประตูไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันเลย.....	๔๓
๓.๒๑ การเชื่อมต่อของลวดบัวฐานในงานสถาปัตยกรรมขอม.....	๔๓
๓.๒๒ สถาปัตยกรรมในศิลปะอยุธยาที่มีการเชื่อมต่อของลวดบัวฐาน	
ในลักษณะเดียวกับกลุ่มที่ ๒.....	๔๔
๓.๒๓ สถาปัตยกรรมในศิลปะรัตนโกสินทร์	
ที่มีการเชื่อมต่อของลวดบัวฐานในลักษณะเดียวกับกลุ่มที่ ๒.....	๔๕
๓.๒๔ การเชื่อมต่อของลวดบัวฐานในกลุ่มที่ ๓	
ลวดบัวฐานของตัวอาคารและซุ้มประตูมีความสัมพันธ์ต่อกันเฉพาะบางส่วน.....	๔๘
๓.๒๕ ฐานพระพุทธรูปปางป่าลิไลย์	
ที่ฐานด้านหลังปราสาทประธาน วัดพุทธไสยาสน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	๔๙
๓.๒๖ ซุ้มเรือนแก้ว พระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก.....	๕๒
๓.๒๗ พระพุทธปฏิมาและซุ้มประตู พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	๕๒
๓.๒๘ ซุ้มจระนำ ประดิษฐานพระพุทธรูป	
พระอุโบสถวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร.....	๕๒
๓.๒๙ การขบกัน ชนกันของลวดบัว.....	๕๓
๓.๓๐ ซุ้มประตูวัดกุฎีดาว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	๕๓